

La catàstrofe de la talidomida

Imatges cedides per l'Asociación de Víctimas de la Talidomida en España (AVITE).

L'octubre del 1957 una important droga terapèutica anomenada talidomida va ser comercialitzada per primera vegada a l'Alemanya Occidental i aviat va arribar a 46 països més. Sintetitzada per primera vegada el 1953 per l'empresa Chemie Grünenthal com a sedant, semblava un fàrmac fantàstic per a les dones embarassades que volien evitar els símptomes de les nàusees matinals. Malauradament, va ser massa tard quan es va descobrir que la droga travessava les parets de la placenta, especialment durant el primer trimestre d'embaràs, i afectava tràgicament el desenvolupament del fetus. Arreu del món, uns 10.000 nadons van néixer amb importants malformacions i defectes que inclouen ceguera, sordeïsa i *dysmelia* (del grec *dys*, "falta", i *melos*, "membre"), és a dir, la manca de braços o cames o, en els casos més extrems, dels quatre membres. Aquest trist capítol és conegut com la "catàstrofe de la talidomida".

La talidomida podia arribar a afectar els fetus per dues vies: o bé per via materna, quan la mare prenia el medicament directament com a sedant o calmant de les nàusees; o bé per via paterna, si l'home la prenia com a sedant, la droga afectava l'esperma i transmetia els efectes nocius des del moment de la concepció.

Quan es van comprovar els efectes teratogènics del medicament, aquest va ser retirat amb més o menys celeritat en els països on havia estat receptat sota diferents noms: Distaval, Talimol, Nibrol, Sedimide, Quietoplex, Contergan, Neurosedyn, i Softanon, entre molts d'altres. L'Estat espanyol, però, va ser dels últims països en retirar-lo

l'any 1963, uns dos anys més tard que països com Alemanya.

L'alarma social que van provocar els severs efectes secundaris de la talidomida va fer que els responsables sanitaris de molts estats comencessin a realitzar un control estricte dels medicaments abans de la seva comercialització. Per exemple, a Alemanya, un dels països més afectats per la talidomida, abans de la catàstrofe no existia cap llei ni comissió de control de medicaments. Després de la catàstrofe, molts països van començar a promulgar lleis de control dels medicaments paulatinament, i també amb l'exigència que aquests fossin sotmesos a assaigs farmacològics i provats en animals, a més d'assaigs clínics en persones abans de la seva comercialització.

Avui dia, la talidomida encara s'utilitza en molts països on segueixen apareixent casos de malformacions teratogèniques (Brasil, Perú, Kenya, Xina, etc...) i fins i tot pot adquirir-se a través d'Internet.

Per altra banda, estudis recents han demostrat que la talidomida resulta eficaç com a medicament per pal·liar els efectes d'algunes malalties com la lepra i certs tipus de càncer, com el mieloma múltiple. El seu ús autoritzat, però, és molt restringit.

La **talidomida** és un compost racèmic –conté dos isòmers, dextrogir i levogir, en proporcions equivalents. Un enantiòmer és efectiu contra les nàusees, l'altre és el responsable dels terribles efectes teratogènics. Els enantiòmers poden interconvertir-se

in vivo, és a dir, encara que només prenguéssim un dels dos enantiòmers purificats, al nostre sèrum hi seguiríem trobant les dues formes. Per tant, administrar només un dels dos enantiòmers no resultaria efectiu per evitar els efectes secundaris. El mecanisme d'actuació és encara motiu de debat, però s'ha suggerit que consisteix en la intercalació de les molècules de talidomida en les regions riques en G-C del DNA.

Referències

McBride W.G. (1962) Thalidomide and congenital abnormalities. *Lancet*, 2:1358.